

Моћ и одговорност осигурања – Пример Аустрије

<https://doi.org/10.18485/aida.2023.24.ch3>

Примљен: 7. 2. 2023.

Прихваћен: 25. 2. 2023.

Прегледни научни рад

Апстракт

Осигурање се назива „невидљивом” или „имагинарном” робом. Ни његова вредност, ни моћ не могу се докучити само чулима, због чега се код многих мора пробудити потреба за осигурањем. Уколико је уговор закључен, осигураник плаћа мале премије у односу на осигурану суму у заједници осигурања и често може годинама да верује да ће у случају штете добити уговорену високу надокнаду, што често значи и спасавање средстава за живот. Ако нема штете, нема поврата новца, осим малих премија, јер се она користи за покривање друге штете која је настала у заједници осигурања (принцип реципроцитета). Није ни чудо што се на осигурање гледало и гледа са скептицизмом у регионима са слабо развијеним економским знањем.

Пре доба просветитељства, осигурање је било дефинисано као „незаконито мешање у планове Бога, који кажњава грешнике несрећама и пошастима.”¹

Међутим, у периоду од прве до четврте индустријске револуције (18. до 21. век), делатност осигурања се постепено развила у тако важан економски фактор који утиче на живот људи да данас ниједна држава не може без осигурања. Ако, на пример, изгори велика фирма, приход од рада може поново да се обезбеди стотинама радника, а држава брзом наплатом штете од осигурања може да обезбеди порески приход. Али купци такође брзо добијају своју робу и услуге.

Делатност осигурања је у стању да усмери мисли и акције појединаца, радне снаге и влада у правцу пружања услуга и безбедности на све нове начине. Ова способност се зове друштвена моћ. Преузимање страних ризика, укључујући гаранцију безбедности у свим ситуацијама, захтева висок степен одговорности и економске моћи.

Уз помоћ стручњака за осигурање са великом одговорношћу, успостављена је и проширена држава благостања у 19. и 20. веку. Коначно, здравствено осигурање и осигурање од несрећног случаја сматрали су се тако важним пословима да је основно осигурање постало обавезно и за оне који нису имали довољно средстава, нити разумели осигурање, а то су тада били радници у фабрикама.²

* Европска академија наука и уметности, Салцбург, Аустрија. Имејл: wolfgang.rohrbach.g@gmail.com.

¹ Industrie-Wegweiser, <https://industrie-wegweiser.de> › von... Von Industrie 1.0 bis 4.0 - Industrie im Wandel der Zeit 31.7.2022.

² Study Smarter <https://www.studysmarter.de> › schule Sozialstaat: Definition, Aufgaben & Probleme; abgefragt am 4.2.2023.

Међутим, обавезно државно осигурање никако не замењује институцију приватног осигурања, већ охрабрује грађане са вишим примањима да сами обезбеде животно (пензије), здравствено и осигурање од незгоде, као и у битним врстама осигурања као што су осигурање домаћинства и имовине, поред државног основног осигурања.

Као део треће и четврте индустријске револуције, нови пензијски системи су се појавили или се појављују у 20. – 21. веку паралелно са државом благостања и приватним допунским осигурањем.

У функцијама преузимања ризика, процене и ликвидације штета, капиталних фондова, улагања у нову технологију, здравства, (путног) саобраћаја, исплате пензија, кредита и осигурања кредита, моћ и одговорност осигурања протеже се на све више области и мора се стално прилагођавати.

Кључне речи: етика, фонд капитала, анализа штета, одговорност

1. ЕТИМОЛОГИЈА „МОЋИ” И „ОДГОВОРНОСТИ”

Постоје различите дефиниције моћи, у зависности од тога да ли она првенствено или искључиво служи личном интересу диктатора, доминантне групе људи или институција или садржи друштвене аспекте у смислу користи за ширу јавност.³

Пошто су људи Хабзбуршке монархије у 18. веку имали мало знања о мерама предострожности и превенцији штета, народни цар и велики реформатор Јосиф II (1741. – 1790.) је своју „друштвену” власт вршио по принципу „све за народ; ништа од народа.”⁴

Цитат немачког политичара Конрада Аденауера (1876. – 1967.), демократски изабраног, „Моћ и одговорност су нераскидиво повезане.”⁵

Под тим се подразумева да је облик вршења власти који служи јавном добру и самим тим захтева висок степен одговорности од стране власти, лица или институција које је народ овластио.

1. 1. Дефиниција моћи

Моћ генерално дефинише обим физичких и психичких могућности за деловање неког лица или групе људи. Употреба ове моћи деловања, која може, али и не мора утицати на друге појединце, могућа је у позитивном и негативном смислу у односу на њене последице. У случају негативних последица и под условом свесног доношења одлука, говори се о злоупотреби овлашћења. Уколико је примена

³ DWDS <https://www.dwds.de> › Macht Macht – Schreibung, Definition, Bedeutung, Etymologie, Synonyme. abgefragt am 7.2.2023.

⁴ Die Welt der Habsburger | <https://www.habsburger.net> › kapitel Der nützliche Kaiser: Joseph II. | Die Welt der Habsburger; abgefragt am 7.2.2023.

⁵ Elisabeth Fuchs-Brüninghoff <https://www.entwickeln-fortbilden-beraten.com> › ... Macht und Verantwortung; abgefragt am 14.03.2021.

принуде или насиља могућа, то не мора увек имати негативне последице, тако да је неопходно диференцирано разматрати деловање, његове претпоставке и последице.⁶

Релативно уобичајена дефиниција је она која говори о (друштвеној) моћи у смислу способности појединаца или група да контролишу мисли и поступке других. Поред појединачних актера, власт могу да држе и врше посебно организоване групе. То могу бити државне институције као на пример, влада или војска, који делују као регулаторна или заштитна сила. С друге стране, институције приватног права као што су привредна друштва такође имају различите нивое моћи.⁷

Када осигуравачи стварају потребу за осигурањем (које раније није било међу групама људи), они врше друштвену моћ.

У односима између трговаца и купаца, на пример, супротстављене су организоване групе са различитим нивоима моћи. Конкретно, велика привредна друштва која имају значајну економску моћ или медијске групе које, у зависности од свог домета, уледи и кредибилитета, битно утичу својим коментарисањем друштвених догађаја и ситуација.⁸

Макс Вебер је био један од најважнијих мислилаца касног 19. и почетка 20. века. Он је дефинисао моћ као „шансу унутар друштвеног односа да се спроведе сопствена воља, чак и против отпора, без обзира на чему се та шанса заснива.“⁹

1. 2. Дефиниција одговорности

Одговорност је пре свега способност процене сопствених способности и могућих последица одлука и деловања на начин да се очекивани циљеви највероватније остваре.

Друштвене норме на којима се заснива одговорност могу имати законско, идеолошко или морално порекло. Међутим, одговорност се може заснивати и на самоизабраном идеалу као норми која важи само појединачно. Међутим, и у овом случају, тужба је повезана са утицајем на друга лица или институције. Ово зато што концепт одговорности има смисла само ако укључимо и оне око нас.¹⁰

У сваком случају, приписивање одговорности полази од претпоставке слободне деловања и делотворног утицаја актера на исход радње. Пошто одговорност доводи у питање оправдање, она је везана за објашњење сопствених разлога и разлога оних који су били део неке радње.¹¹

⁶ Wikipedia <https://de.m.wikipedia.org/wiki/Verantwortung>; abgefragt am 5.2.2023.

⁷ Grin.de https://www.grin.com/document/Soziale_Macht; abgefragt am 12.3.2028.

⁸ Gothaer https://www.gothaer.de/che...PDFDie_besonnene_Wirtschaftsmacht; abgefragt am 12.2.2023.

⁹ Grin.de https://www.grin.com/document/Max_Weber_und_seine_Definition_von_Macht_und_Herrschaft; abgefragt am 12.2.2023.

¹⁰ Wiener Zeitung https://www.wienerzeitung.at/206...Politphilosophie-Max_Weber:_Politik_und_Moral-Wiener_Zeitung_Online; abgefragt am 3.6.2020.

¹¹ ZVAB https://www.zvab.com/Handlungsfreiheit_und_Zweckrationalit%C3%A4t:_Max_Weber_und_die_... abgefragt am 12.2.2023.

Због своје оријентације ка нормама и вредностима, одговорност је и етичко питање.¹²

1. 2. 1. *Одговорно лице, област и врста одговорности*

Испоставља се да је израз „одговорност” најмање тространи однос који повезује одговорно лице, област и врста одговорности. Међутим, сва три, одговорно лице, област и врста одговорности, су се битно променили у историји модерне секуларизације: Од просветитељства, место Бога као средњовековне власти заузела је целокупност свих рационалних бића у садашњости и будућности, а могуће и ванљудска природа.¹³

Област одговорности је у почетку проширена на све нове технологије, мада се морају поново напустити оне у којима су људи свесни да су њихове последице суштински непредвидиве.

2. ОСИГУРАЊЕ ЈЕ „БОРБА ПРОТИВ ЗЛА”

Од 16. до 18. века у средњој Европи било је доба смелих пројеката, који су се открили у борби између верских и сујевernih предрасуда с једне стране и сазнања стечених на рационалан начин, с друге. У почетку су чак и царски саветници штетне природне појаве попут епидемија, неуспеха усева и штете од пожара видели као израз божанског гнева или казне за грешно понашање човечанства. У „Уредби о зарази града Беча од 9. јануара 1679. године грађанима се првенствено налаже да уз примање светих сакрамената имају заједничке дане молитве и покајања, као и утеху за душу оних који су већ заражени”, што је било крајње немарно и неразумно са становишта медицинске полиције.¹⁴

Осигурање и смањење штете било које врсте описано је у разним публикацијама као „неовлашћена интервенција у Божије планове.”¹⁵

Од краја 17. века, међутим, став ума посвећеног рационализму постаје све очигледнији у камералистичкој литератури немачког говорног подручја, која постепено почиње да продира у „маглу незнања.”

Филозоф и последњи „доктор универзалис” Готфрид Вилхелм Лајбниц поставио је филозофску основу за индустрију осигурања.

У тежњи за божанским савршенством и за људска бића, Божија воља није усмерена на уморни, неактивни фатализам човечанства, већ на превазилажење зла свим расположивим средствима. А осигурање је управо то средство. Као логичан наставак ових размишљања, 1697. године Лајбниц је написао свој меморандум о

¹² Lehrerfortbildung-bw.de <https://lehrerfortbildung-bw.de> › gym Max Weber: Gesinnungsethik gegen Verantwortungsethik; abgefragt am 10.2.2023.

¹³ link.springer.com <https://link.springer.com> › chapter Das Verantwortungssubjekt für gentechnische Interventionen von C Hubig · 1997 · Zitiert.

¹⁴ Infections-Ordnung der Stadt Wien, Leopold I, vom 9. Jänner 1679; Codex Austriacus, S 159.

¹⁵ J. H. Jung, Lehrbuch der Staats-Polizei-Wissenschaft; Leipzig 1788, S 362.

„успостављању институција осигурања од свих животних незгода или барем од свих штета од воде и пожара.”¹⁶

Оваквим филозофским ставом, Лајбниц је ставио тачку на средњовековну представу да је свако осигурање било недозвољено мешање у Божје планове.

Од тада је моћ и одговорност за „борбу против зла” пренета на осигураваче у разним облицима.

3. ИНДУСТРИЈСКЕ РЕВОЛУЦИЈЕ – ОД 1.0 ДО 4.0

Технолошки напредак је такође променио начин на који људи производе ствари. Корак ка производној технологији која се у великој мери разликује од претходне, назива се индустријска револуција. Међутим, нове производне технологије такође суштински мењају услове рада и начин живота људи. Покриће осигурања се тада мора прилагодити у складу са тим. У европској економској и друштвеној историји, прави се разлика између четири индустријске револуције, од којих су све имале утицај на индустрију осигурања и представљене су у наставку у својим суштинским тачкама.

3. 1. Прва индустријска револуција

Период прве индустријске револуције не може се јасно дефинисати, што је углавном због чињенице да је у различитим земљама настала на различит начин. Међутим, извесно је да она потиче из Велике Британије, за коју се сматра да је почела око 1750. године, а са закашњењем и на немачком говорном подручју између 1815. и 1835. године.

До тада преовлађујућа пољопривредна и ручна производња индустријских добара замењени су водом и паром. Највеће техничке иновације укључују парну машину Џејмса Вата из 1769, први механички разбој из 1785. и парну локомотиву из 1814.¹⁷

Снага водене паре је била позната пре индустријске револуције. Чињеница да су се од почетка 19. века све више користиле у индустријске сврхе представљала је највећи искорак у расту људске продуктивности у то време. У овој фази развоја прва достигнућа ране индустријализације обухватала су експлоатацију угља, прва индустријска предузећа, прве железнице, парну пловидбу, производњу сукна и текстилну штампу. Људи су убрзо схватили да је први индустријски развој отворио нова радна места у фабричким халама.

Уместо покретања разбоја покретаних људском снагом, као раније, као погон су коришћене парне машине. Машинама су управљали неквалификовани радници који нису имали шта да продају осим свог рада и радили су за најниже плате.

¹⁶ Peter Koch, Pioniere des Versicherungsgedankens“; Wiesbaden 1968 zitiert auf den Seiten 38ff die Denkschrift von Gottfried Wilhelm Leibniz aus dem Jahre 1697.

¹⁷ Vimu.info <http://www.vimu.info> > general_04. Industrielle Revolution – Die industrielle Revolution bezeichnet die großen Veränderungen, die ab der Mitte des 18. Jahrhunderts in Europa geschehen; abgefragt am 12.2.2023.

Рад на првим машинама представљао је знатан ризик од повреда, јер је недостајала заштитна одећа и сигурносни уређаји.¹⁸

Претече осигурања као што су занатлијски цехови више нису постојали међу индустријским радницима у урбаним срединама. Болест и старост били су повезани са губитком посла и крајњим сиромаштвом. У првој половини 19. века настају радничка удружења као групе за самопомоћ за подршку болеснима.

У руралним областима, односно у алпским крајевима Аустрије, сељачка осигуравајућа друштва постојала су од касног 18. века. Настали су као даљи развој добровољне сеоске помоћи комшилука која је пружала помоћ у случају катастрофа. Развијене су уговором предвиђене заједнице ризика са карактером осигурања и називане су и удружења за штету од пожара. Ове институције, од којих неке и данас постоје под називом мала друштва за узајамно осигурање, биле су и углавном су биле ограничене на локалне сеоске заједнице. Њихове услуге су пружане у природи или новцу. Ако је фарма уништена, чланови удружења су помагали у обнови грађевинским материјалом, радом или новцем. Ова традиција се наставља у вишим планинским крајевима до данас.¹⁹

Будући да су у 19. веку зграде и фарме које су се налазиле уз воду у градовима и селима често прошириване доградњом малих млинова, пилана, ковачница итд. потреба за осигурањем проширила се и на комерцијални сектор. Године 1811. прва државна осигурања (стари назив државна осигурања од пожара) основана су у Салцбургу и Горњој Аустрији, а у наредних неколико деценија основана су и друга бројна друштва по узору на ова. Осигуравана су већа предузећа као и стамбени објекти. Постојала је сарадња са сељачким осигуравајућим друштвима.²⁰

После Наполеонових ратова, стара аустријска морска лука Трст, и велики број великих градова у Европи, доживели су економски процват и раст становништва. Основане су бројне производне и трговачке гране са огромним магацинима. То је учинило неопходним проширење банкарског сектора и сектора осигурања. У Трсту и Бечу велетрговци, банкари и економски вешти племићи оснивали су нове, боље финансиране мешовите осигураваче.²¹

Дипломци универзитета и нових техничких колеџа не само да су развили постројења за производњу и вожњу без незгода, већ и концепте осигурања који су испуњавали нове захтеве.²²

За развој парних бродова или железница на парни погон, који су сада у великој мери заменили коњске запреге, такође су заслужни ови инжењери, вођени пионирским духом. Без нових осигуравача, многи предузетници не би преузели

¹⁸ BPB [https://www.bpb.de/lexika/indus...industrielle Revolution Im engeren Sinne die durch Erfindung der Dampfmaschine und neuer Arbeitsmaschinen \(z. B. mechanischer Webstuhl\) Abgefragt am 4.2.2023](https://www.bpb.de/lexika/indus...industrielle%20Revolution%20Im%20engeren%20Sinne%20die%20durch%20Erfindung%20der%20Dampfmaschine%20und%20neuer%20Arbeitsmaschinen%20(z.%20B.%20mechanischer%20Webstuhl)%20Abgefragt%20am%204.2.2023).

¹⁹ Max Leimdörfer, *Entwicklung und Organisation der Brandschadenversicherung in Österreich 1700 - 1848*, Wien 1905, Seite 23.

²⁰ Wolfgang Rohrbach, *200 Jahre Salzburger Landes-Versicherung; Sonderdruck entnommen Band X der „Versicherungsgeschichte Österreichs“*, Wien 2011, Seite 54ff.

²¹ Wolfgang Rohrbach, „Von den Anfängen bis zum Börsenkrach des Jahres 1873“/ in Bd.1 der „Versicherungsgeschichte Österreichs“ Wien 1988, S 249.

²² Wolfgang Rohrbach: *Versicherungsgeschichte Österreichs. Band 1: Von den Anfängen bis zum Börsenkrach des Jahres 1873*. Wien: A. Holzhausens Nfg, 1988, S.221-250.

ризике оснивања фабрика и индустријске производње, као и трговине на даљину. Опасност од удеса и пожара у фабричким зградама била је велика и угрожавала су суседна складишта. Али било је и опасности које су вребале дуж транспортне руте. У топлој, сушној сезони варнице из локомотива палиле су многе куће, магацине или житне њиве. Због тога су развијени грађевински прописи за смањење штете и заштитни уређаји, тако да су у другој трећини 19. века наступила знатна економска побољшања у Аустријској монархији, која се у то време развила у светску силу осигурања.²³

Осигурање је проширено и за путовања и транспорт, јер су људи и роба могли прећи веће удаљености за кратко време. Закључени су трговински уговори са Бразилом, Индијом, Левантом итд. преко осовине Праг, Беч и морска лука Трст.²⁴

Политичке позиције су све више заузимао стручњаци за осигурање, чија је моћ али и одговорност добијала све веће размере.

У поморском осигурању сада је требало узети у обзир мноштво ризика, од географских и климатских карактеристика руте или подручја на другим континентима до карактеристика бродова, врсте терета итд.

Аустријска индустрија осигурања је у неколико аспеката допринела експанзији прекоморске трговине и транспорта. Чувени пример даје „Lloyd Austriaco”, основан 1833. године као катастар бродова (по енглеском моделу) од неколико добро финансираних аустријских композитних осигураваача, који се неколико година касније изузетно успешно развијао као бродарска компанија „Österreichischer Lloyd.”²⁵

Крупни трговци и путници на даљину могли су да се информишу о политичким и економским приликама у иностранству и о бродарском саобраћају Трста са земљама партнерима. Евиденција је обухватала податке о извозу и увозу са сваком појединачном партнерском земљом. Од Лојда су се могли добити подаци о опреми, капацитету итд. бродова. Од 1837. брзи бродови нове паробродске компаније „Лојд” били су доступни за путовања у Бомбај, Калкуту и Хонг Конг.²⁶

3. 2. Друга индустријска револуција

Друга индустријска револуција почела је у 19. веку открићем производње електричне енергије и монтажних линија. Хенри Форд (1863. – 1947.) усвојио је идеју масовне производње из чикашке кланице: свиње су окачене на покретне траке, а сваки месар је преузео само део посла сечења животиње. Хенри Форд је применио исте принципе на производњу аутомобила, чиме ју је драстично про-

²³ Wolfgang Rohrbach, *Technischer Fortschritt und Versicherung in Österreich. Historische Betrachtung einer bedeutungsvollen Wechselbeziehung (bis zum Ende der ersten Republik)*. Institut für Österreichische Geschichtsforschung, Mitteilungen; Innsbruck Bd. 94, (Jan 1, 1986 Teil 1, Seite 162).

²⁴ Matteo Cossi: *Der alte Hafen von Triest. Geschichte und zukünftige Herausforderungen*. Diplomarbeit an der Technischen Universität Wien - Institut für Kunstgeschichte, Bauforschung und Denkmalpflege, Wien 2021, online auf www.repositum.tuwien.at, abgefragt am 27.1.2023.

²⁵ A. Fünfundsiebzig Jahre österreichischer Lloyd 1836–1911. *Österreichischer Lloyd, Triest 1911*, S. 85 ff.

²⁶ Robert Gabriel: *The Indian and Far Eastern lines of the Austrian Lloyd*. in: *maritime history*, Newton Abbot, David & Charles 1974, No. 2, p. 110–125 (Vol. 4).

менио. Европске земље као што су Немачка, Француска и коначно Аустрија и друге земље усвојиле су овај принцип производње. Док се некада читав аутомобил склапао на станици, возила су се сада производила у фазама на производној траци, много брже и исплативије.²⁷

Индустрија осигурања је сада морала да развија своју мрежу осигурања у правцу нових ризика на машинама и монтажним линијама, које су сада све чешће покретане струјом или горивом. Ломови машина, кратки спојеви, електрични пренапони, поремећаји у производном процесу, кварови у раду били су нови ризици које је требало осигурати.

Али постојао је и низ каснијих развоја друге индустријске револуције који су морали бити узети у обзир. Почетни пораст друског саобраћаја повећао је број штета које су аутомобили причинили људима и имовини. Двадесети век је постао „победнички поход” осигурања моторних возила у виду каско и осигурања од аутоодговорности.

Анализе штете осигураваача убрзо су показале да су број и износ потраживања од одговорности вишеструко већи од укупних штета.²⁸

Како би спречили даље експлозивно повећање потраживања од аутоодговорности и насталих економских губитака, осигураваачи су захтевали од политичара да уведу побољшану обуку возача и модерне прописе о саобраћају. Имплементација је захтевала вишегодишњи детаљан рад и измене закона.

Издавање и прикупљање докумената за возила деценијама је било у надлежности полиције и тек је крајем 20. века, на пример у Аустрији, пренета на осигуравааче.

Приближно 1,5 милиона регистрација возила обавља се у преко 1.200 регистарских канцеларија у Аустрији сваке године. Регистрација возила потпуно је измењена 6. децембра 1999. године. Од тог датума, аустријски осигураваачи су преузели регистрацију, пререгистрацију и одјаву свих возача за државу. Пренос регистрације учинио је регистрацију много флексибилнијом и погоднијом за возаче. Али и овде се проширила моћ и одговорност делатности осигурања.²⁹

3. 3. Трећа индустријска револуција

Трећа индустријска револуција почела је 70-их година 20. века са делимичном аутоматизацијом коришћења програмабилних логичких контролера и рачунара. Од увођења ове технологије, брокери осигурања су били у могућности да на својим преносним рачунарима пред клијентима позивају тачне премије осигурања (за возило), без укључивања техничких одељења. Такође и у разним другим индустријама. Специјалисти су у могућности да позову и изврше комплетан

²⁷ Ge Vestor <https://www.gevestor.de> > oekonomie – Zweite industrielle Revolution: Die Hochindustrialisierung > ...10.10.2013.

²⁸ <https://www.gelbseiten.de> > ratgeber Eine kleine Geschichte der Kfz-Versicherung, 27.09.2022.

²⁹ APA-OTS <https://www.ots.at> > presseaussendung – 20 Jahre Kfz-Zulassung durch die österreichische Versicherungswirtschaft 06.12.2019.

радни процес аутоматски – тј. без људске интервенције. Добро познати примери за то су роботи који спроводе програмиране процесе без људске интервенције.³⁰

Већина компанија брзо је закључила полисе осигурања уз помоћ компјутера, при чему су сада поред услова осигурања од основне штете донети и услови за покриће од последица злоупотребе рачунара.

Од тада, као што се види из болничких рачуна, индустрија осигурања све више мора да се бави компјутерски контролисаним прегледима, операцијама и терапијама у здравственом осигурању и осигурању дуготрајне неге, које се морају укључити у обрачун премија осигурања и резерве за губитке.

У осигурању дуготрајне неге, роботи могу да пруже вредне услуге угроженим, углавном везаним за кревет, осигураним лицима, што је такође повезано са повећањем продуктивности.³¹

Али одмеравање тога где трошкови надмашују уштеде или када и где се процедуре дешавају без значајних унапређења, тема је жестоких дебата међу лекари-ма, здравственим економистима и осигуравачима.³²

3. 4. Четврта индустријска револуција – фабрике у транзицији

Тренутно смо усред четврте индустријске револуције. А када су у питању теорије и налази опипљивог даљег развоја, можда чак и на крају. У овој фази, нагласак је на повећаном умрежавању и дигитализацији ранијих аналогних технологија и интеграцији информатичко-физичких система. Многе компаније су одавно престале да производе залихе, а многи производи се производе на захтев или на основу стварних потреба. Производни процеси са стратегијама тачно на време могу се имплементирати захваљујући сталном напретку у обради информација и технологији.

„Индустрија 4.0” је појам којим се означава модерна технологија и производња у доба дигиталне револуције и умрежавања. Он не описује само индустријски развој других технологија, као у протекла два века, већ и промењене производне процесе и радни свет у глобалном добу.³³

„Информатизација” поприма конкретније облике у „Индустрији 4.0.” Класичне гране индустрије, као што је грађевинска индустрија, постају све дигитализованије и умрежене, а стварају се и нови облици комуникације. Чак се и свакодневни предмети и амбалажа повезују на интернет преко бар кодова.

³⁰ trendlog.io <https://trendlog.dk> > die-geschichte-... Die Geschichte über: Die dritte industrielle Revolution, abgefragt 14.2.2023.

³¹ Vgl. dazu: Laura Hörner. „Roboter in der Pflege: Ende der Menschlichkeit? Das Potenzial und der Einsatz von Pflegerobotern“, 16.11.2021.

³² NÖN.at <https://m.noen.at> > gesund-leben. Pro & Kontra - Sind Roboter in der Pflege die Zukunft? 20.10.2021 — Seit Jahren spitzt sich der Pflege-Notstand zu. Lösungen für die Personalmisere und technische Hilfen sind akut gefragt.

³³ IHK <https://www.ihk.de> > industrie40 > i... Industrie 4.0-Technologien · 3D-Druck · Big Data · Blockchain · Cloud-Computing · Cyber-physische Systeme (CPS) · Künstliche Intelligenz. Abgefragt am 15.2.2023.

Нове дигиталне фабрике производе приступачне једнократне артикле на захтев без губитака.³⁴

„Индустрија 4.0” је еволуирала од почетног маркетиншког концепта као визије до плана. Она је позитивно утицала на многе преокрете од када је концепт маркетинга постао познат. У области комуникационих технологија, технологија „5Г” је промовисана као стандард мобилног радија у циљу подизања пословне комуникације и дигиталне безбедности на нови ниво. Појавили су се нови пословни модели који се већ пласирају на тржиште, на пример у области предиктивног одржавања.³⁵

Каква је будућа улога осигурања у таквој средини? Које ризике индустрија и даље може преузимати? Ово је изјавио председник Аустријског удружења осигурања мр Роберт Ласхофер.³⁶

„Све су то питања којима ће индустрија осигурања морати интензивно да се бави у наредним годинама. Чињеница је да ће се потреба за заштитом у сваком случају повећавати. Исплате штета од природних катастрофа се стално повећавају, свест о новим ризицима као што је информатички криминал, расте због свакодневних хакерских напада који преовлађују више него икад, а приватно пензијско осигурање постаје крајња неопходност захваљујући демографским променама, пре свега зато што друштвени систем достиже своје финансијске границе.

Неизвесности у политици и привреди неће се смањивати наредних година, па је утолико важније да ми осигуравачи задржимо стабилан курс.”

4. КАКО ИНДУСТРИЈА ОСИГУРАЊА ОБЕЗБЕЂУЈЕ СВОЈУ МОЋ И ОДГОВОРНОСТ

Комбинацијом холистичког и одрживог размишљања и деловања, индустрија осигурања ће наставити да буде у могућности да буде партнер који спасава животе или обезбеђује сигурност у будућности.

4. 1. Осигурање мора да функционише одрживо

Као што сваки капиталиста, као лице које поседује капитал у смислу средстава за производњу као што су машине, фабрике, сировине или новац, настоји да одржи и увећа своја средства за производњу, сваки стручњак за осигурање или научник мора да тежи да увећа своје знање и стиче нова искуства. У том смислу он је више капиталиста знања, него радник знања. Мора пажљиво испитати за-

³⁴ CAD Schroer <https://www.cad-schroer.de> › artikel Digitale Fabrik – Definition, Aufbau und Umsetzung. Die digitale Fabrik ist eine Bezeichnung für ein ganzheitliches Vorgehen mittels digitaler Modelle, Methoden und Werkzeugen sowie der Simulation. Abgefragt am 16.2.2023.

³⁵ Instandhaltung.de <https://www.instandhaltung.de> › pre... Predictive Maintenance - der große Überblick 19.10.2021 — Predictive Maintenance, sprich die vorausschauende, prädikative Instandhaltung, ist die Zukunftsstrategie der Branche.

³⁶ Robert Lasshofer, Sicher durch die Krise, in: versicherungsrundschau/ Zeitschrift für das Versicherungswesen Dezember 2022 Nr.12/22, Seite 3.

датке и организације у које улаже своје знање како би се оно увећало и омогућила нова искуства. То је једини начин на који ће његов капитал и даље имати вредност у свету сутрашњице, за њега и за организацију, јер мировање значи инфлацију. Организација може и мора да нуди могућности за лични развој, али обавеза да то учини лежи на сваком појединцу.³⁷

4. 2. Осигуравачи треба да размишљају холистички

Сваки појединац мора разумети целину, своју улогу и допринос. Више није довољно чекаати и извршавати упутства, као што више није довољно ограничити размишљање на сопствену област одговорности и сопствену организациону јединицу. Сваки стручњак / истраживач треба да буде у стању да одговори на следећа питања:

- Које су значење и користи пројекта, одељења, организације итд?
- Који је мој допринос овој бенефицији?
- Ко су наши купци, ко има користи од наших резултата?
- Ко у компанији зависи од мојих директних резултата и од чијих резултата зависим?³⁸

• Укратко, да употребим помало претерану метафору, запослени би требало да „изграде катедралу” уместо да „ломе камење.” Наравно, запослени то могу учинити само ако располажу потребним информацијама. Задатак савременог менаџера је да пружи управо ове информације, да пренесе оквирне услове и везе и да створи смисао. Дужност је запосленог да то захтева и да свој допринос жели да разуме и дефинише холистички.³⁹

4. 3. Осигуравачи треба да послују одговорно

Идеја одрживости стигла је у средиште друштва и међу свим старосним групама. Глобални циљ и изазов је подједнако да се обезбеди одрживи развој на економском, еколошком и друштвеном нивоу. Као део финансијског тржишта, посебно осигуравајућа друштва имају велики значај у току одрживе трансформације. Због измењених потреба купаца и правног оквира, од осигуравача се тражи да се стратешки баве темом.

Одрживост је увек била у основи пословања осигурања. Од осигуравача се тражи да преузму тренутну динамику теме и могућности које произилазе и да их усидре и прате у свим пословним областима у погледу аспеката одрживости

³⁷ Versicherungsforen Leipzig <https://www.versicherungsforen.net> › ... Nachhaltigkeit in der Versicherungswirtschaft 28.05.2021 — Nachhaltiges Wirtschaften wird zunehmend politisch wie gesellschaftlich ... Dabei muss auch der Versicherungsmarkt einbezogen werden, ...

³⁸ demianzurstrassen.com <https://demianzurstrassen.com> › gan... Ganzheitliches Denken und seine Auswirkungen. Ganzheitliches Denken bedeutet von größeren Zusammenhängen und vielen Einflussfaktoren auszugehen. Abgefragt am 17.2.2023.

³⁹ Job Teaser <https://www.jobteaser.com> › advices Was ist Personalverantwortung? Definition, Bedeutung, Tipps, abgefragt am 27.12.2022.

који су им важни. Такође је важно јасно и искрено саопштити циљеве и резултате имплементације.⁴⁰

У студијама, пројектима и догађајима пратимо развој и посвећујемо се овој промени са мотивацијом, индустријским знањем и креативношћу.⁴¹

5. УПЕЧАТЉИВ ИСТОРИЈСКИ ПРИМЕР МОЋИ И ОДГОВОРНОСТИ

Приватно здравствено осигурање је у последњој четвртини прошлог века обезбедило права својих приватних пацијената против снажног противљења.

У Аустрији су користи од социјалне државе из 70-их 20. века достигле ниво који је изванредан у поређењу са европским државама. У јавним болницама модернизован је дизајн ентеријера који је личио на касарне, укључујући и опрему медицинске технологије. На пример, стационари са 30 и више кревета замењени су амбулантама са око 6–8 кревета.⁴²

Мање привлачан био је третман пацијената у тадашњој социјалној држави, који је подсећао на издавање војних наређења. Поврх свега, десетине млађих и старијих пацијената више пута се жалило на релативно младо медицинско особље и недостатак информација о терапијским мерама.

Дневна рутина са мерењем температуре у 6 ујутру између 5:30 и 6:00 и увече у 16:00, такође није изазивала велико задовољство.

Мање привлачан био је третман пацијената у тадашњој социјалној држави, који је подсећао на издавање војних наређења. Поврх свега, више пута су се жалили на погрдно десетине и старијих пацијената релативно младог медицинског особља и неинформисаност о терапијским мерама.

Дневна рутина са мерењем температуре у 6 ујутру између 5.30 и 6.00 и вечером у 16.00 није изазвала велико задовољство.

Трећина становништва Аустрије је желела и жели стационарно лечење код лекара од поверења у случају озбиљних болести и такође жели да буде смештена у хотелској атмосфери. Из тих разлога, уз обавезно социјално осигурање купују и допунско приватно осигурање.⁴³

У случају неопходног боравка у болници, они би требало да гарантују погодности специјалне класе које су учили приватни здравствени осигуравачи из анкета пацијената. То су били и јесу до данас: слободан избор болнице и лекара који дају информације о даљим мерама и пацијенту дају увид у историју болести. У зависности од тарифе, смештај у комфорним једнокреветним до трокреветним

⁴⁰ Dialog Versicherung <https://www.dialog-versicherung.de> › ... Soziale Verantwortung ... zu handeln – auf wirtschaftlicher, ökologischer und gesellschaftlicher Ebene. Versicherung ist Verantwortung – Vorausdenken für zukünftige. Abgefragt am 30.1.2023.

⁴¹ Privatpatient.at <https://www.privatpatient.at> › haeufi... Häufige Fragen zu privaten Krankenversicherungen. 3 Tipps wie Sie zur besten privaten Krankenversicherung in Österreich kommen ... Abgefragt am 12.1.2023.

⁴² Arbeit & Wirtschaft <https://www.arbeit-wirtschaft.at> › ge... Die Geschichte des Sozialstaats, abgefragt am 22.07.2022.

⁴³ diplomacyandcommerce.at <http://diplomacyandcommerce.at> › ... Privatspitäler arbeiten ohne öffentliche Subventionen. Privatspitäler leisten einen wichtigen und kostensparenden Beitrag zur ... der Gesundheitsbetriebe in der Wirtschaftskammer, abgefragt am 19.12.2022.

собама са туш кабином, ВЦ-ом, ТВ-ом, телефоном, слободан избор менија (ако је то медицински оправдано), неограничено време посете, бесплатне новине и сл.⁴⁴

Поред високих додатних трошкова који се наплаћују приватним пацијентима, плаћене су накнаде врхунским лекарима у болницама. Ово последње би се заснивало искључиво на „службеним платама.” Међутим, све више се покривају и финансијска уска грла или дефицити у администрацији.

На тај начин је новац од приватног осигурања помогао да се обезбеди савремено болничко пословање.

Упркос овим очигледним предностима за цео болнички систем, приватни пацијенти су сувише ретко третирани као „болесни гости” или није било речи о врхунској услузи пацијенту.⁴⁵

Чињеница да су потраживања и права пацијената специјалне класе у општим јавним болницама могла бити тако лако превладана била је због неадекватних одредби Закона о болницама.

Из тог разлога, преговори са болничким администраторима и информативне кампање приватног здравственог осигурања дуго нису донеле никакав напредак. Као алтернативу, користећи своје капиталне резерве индустрија је почела да користи своју „моћ и одговорност” на следећи начин: Изградила је сопствене удобне приватне болнице или купила и „реформисала” постојеће. Ове погодности су пацијентима нудили по посебним ценама.⁴⁶

Јавне болнице са лошом услугом искључене су из директног обрачуна са приватним здравственим осигурањем. То је значило значајну бирократску препреку коју је ценило само неколико пацијената. Морали би прво сами да плате комплетне додатне трошкове да би потом предали рачуне на наплату.

Ко се на пример, лечио у најближој болници која је била удаљена од пребивалишта, препоручено му је да остане у општој класи (финансира обавезно социјално осигурање) и исплаћивана му је атрактивна заменска дневница.⁴⁷

Разочарани приватни пацијенти покренули су тужбе против болница у оним савезним државама у којима су постојале правно неприхватљиве одредбе посебне класе у државним болничким прописима. То се посебно односило на оне прописе који су предвиђали посебан смештај пацијената у посебној класи само „ако је то могуће.” То је довело до тога да иако је накнада за посебне класе наплаћивана од пацијената посебних класа, није понуђено никакво побољшање.

⁴⁴ <https://www.versicherungen.at> > pk... Sonderklasse – Private Krankenversicherung – Die Sonderklasseversicherung beinhaltet alle Leistungen, die eine stationäre Behandlung im Spital betreffen, abgefragt am 19.1.2023.

⁴⁵ Jisef Dezsy, „Gesundheits-Report. Kritischer Situationsbericht über unser Gesundheitswesen“, Wien-München-Berlin 1985, Seite 38f.

⁴⁶ Humanomed <https://www.humanomed.at> > gesch... Geschichte Privatklinik Villach GmbH & Co KG, abgefragt am 11.2.2023.

⁴⁷ Wolfgang Rohrbach, „Der Sonderklassepatient- ein Vorreiter bei den Patientenrechten; in: Gesundheit im Brennpunkt. Anforderungen und Leistungen; Band 4, Seite 190f.

Под притиском тужби које је подржала приватно здравствено осигурање, Национално веће је 26. маја 1988. је утврдило предлог за модерну измену Закона о савезним болницама.⁴⁸

Прва законска дефиниција специјалних одељења у Савезном Закону о болницама и лечилиштима из 1988. године представља прекретницу у борби приватног здравственог осигурања за права пацијената. Закон дословно прописује: „Специјална класа због своје посебне опремљености мора да задовољи веће захтеве у погледу исхране и смештаја.”⁴⁹

Ништа мање важно није било и паралелно правно изједначавање приватних лечилишта и посебне класе јавних болница, као и одлука Уставног суда од 23. јуна 1989. године, којом је једном за свагда стављена тачка на услове против којих се приватно здравствено осигурање дуго супротстављало у интересу својих осигураника. Настала је бура, наиме да је понекад напомена „посебна класа” на обрасцу за пријем пацијената била једина „услуга” болнице коју је пацијент посебне класе добијао за заиста не малу специјалну накнаду.

Пресуда Уставног суда није донела ништа ново у погледу пожељне јасноће. Дословно се наглашава: „Обавеза пацијената посебне класе је да плаћају посебне накнаде компензује се њиховим смештајем у собе посебно предвиђене за ову намену према локацији и опремљености.”⁵⁰

Као резултат ових других прописа, дошло је до конкуренције између болница у борби за приватно осигуране пацијенте.

Слично начину на који се услуге добро вођених хотела представљају у туристичкој индустрији, на иницијативу приватних осигураника од краја 1988. године креиран је Мишелинов водич за болнице под називом „Водич за болнице.” У њему су детаљно представљени медицински, медицински техничари и хотелски садржаји здравствених установа.⁵¹

Од 1990. до 1996. године у појединим савезним државама Аустрије основана је институција адвоката пацијената, који не само да је одговоран за жалбе болничких пацијената, већ и врши сталну контролу квалитета у „својој” савезној држави.⁵²

Превео: њроф. др Слободан Јовановић

⁴⁸ Bundes KAG 1988 und Jahresausgleichszahlung: Egaldefinition der Sonderklasse...in: Der Privatpatient 4.Jg., Nr.3/1988, Seite 4.

⁴⁹ medethik.at <http://www.medethik.at> > lite...PDF Patientenrechte, Bundeskrankenanstaltengesetz; abgefragt am 13.2.2023.

⁵⁰ Wolfgang Rohrbach, „Gesundheitswesen und private Krankenversicherung“; in: Versicherungsgeschichte Österreichs, Band V, Verlag Holzhausen, Wien 1997, Seite 587ff.

⁵¹ Via Michelin <https://www.viamichelin.com> > Maps MICHELIN Spital map; abgefragt am 13.2.2023.

⁵² oesterreich.gv. <https://www.oesterreich.gv.at> > Seite.. 5, Patienten- und Pflegenwalt, abgefragt am 5.1.2023.

Prof. dr Wolfgang Rohrbach
European Academy of Sciences and Art, Salzburg, Austria

The power and responsibility of insurance – The example of Austria

Review scientific paper

Summary

Insurance is called an “invisible” or “imaginary” commodity. Neither its value nor its power can be grasped only by the senses, which is why the need for insurance must be awakened in many people. If the contract is concluded, the insured pays small premiums in relation to the insured sum in the insurance community and can often believe for years that in case of damage, he will receive the agreed high compensation, which often means saving his livelihood. If there is no damage, there is no refund, except for small premiums, because it is used to cover other damage that occurred in the insurance community (principle of reciprocity). It is no wonder that insurance was and is viewed with skepticism in regions with poorly developed economic knowledge.

Before the Age of Enlightenment, insurance was defined as “unlawful interference with the plans of God, who punishes sinners with calamities and plagues.”

However, in the period from the first to the fourth industrial revolution (18th to 21st century), the insurance activity gradually developed into such an important economic factor that affects people’s lives that today no country can do without insurance. If, for example, a large company burns down, income from work can be provided again to hundreds of workers, and the state can provide tax revenue by quickly collecting insurance claims. But customers also get their goods and services quickly.

The insurance business is able to direct the thoughts and actions of individuals, the workforce and governments towards providing services and security in ever new ways. This ability is called social power. Taking on foreign risks, including the guarantee of safety in all situations, requires a high degree of responsibility and economic power.

With the help of insurance professionals with great responsibility, the welfare state was established and expanded in the 19th and 20th centuries. Finally, health insurance and accident insurance were considered such important businesses that basic insurance became mandatory even for those who did not have enough funds and did not understand insurance, which were then factory workers.

However, compulsory state insurance by no means replaces the institution of private insurance, but rather encourages citizens with higher incomes to provide themselves with life (pensions), health and accident insurance, as well as in essential types of insurance such as household and property insurance, in addition to the basic state insurance.

As part of the third and fourth industrial revolutions, new pension systems have emerged or are emerging in the 20th-21st centuries in parallel with the welfare state and private supplementary insurance.

In the functions of risk taking, assessment and liquidation of claims, capital funds, investment in new technology, healthcare, (road) traffic, pension payments, loans and loan insurance, the power and responsibility of insurance extends to more and more areas and must be constantly adapted.

Key words: ethics, capital fund, damage analysis, responsibility